

and development of democratic processes in the post-Soviet space. However, the fact is the situation of constant sequestration of educational hours of philosophical, social and humanitarian block, and the leaving of logic "beyond the brackets" of compulsory discipline.

Belarus State of Informatics and radioelectronics is one of the few "islands" in the national education system, where logic is studied in the most faculties. In the taught course of logic, the teachers of the chair of philosophy strive to synthesize both the needs for training specialists and their general cultural and civic development. Formal sections of logic are the theoretical basis of cybernetics, computational mathematics and technology, information theory, i. e. those disciplines, that are basic in our university. Without knowledge of the principles and laws of logic, the modern methodology and logic of scientific knowledge is inconceivable. That is why the corresponding section is in the course "Philosophy and Methodology of Science".

Such position of the department finds understanding and support among the leadership of the university and the deans. In the next academic year, the course "Logic" is provided as a mandatory discipline at one of the leading faculties of the university. Thus, in the face of growing competition (including between the departments of universities), it is of fundamental importance to be able to defend and occupy a niche.

Наталія Мозгова
mozgova@gmail.com

З ІСТОРІЇ ВИКЛАДАННЯ ЛОГІКИ В КИЇВСЬКІЙ ДУХОВНІЙ АКАДЕМІЇ ХІХ ст.

Логічну проблематику в ХІХ – початку ХХ ст. розробляли такі випускники і професори Київської духовної академії (далі – КДА), як Іван Михайлович Скворцов (1795 – 1863), Василь Миколайович Карпов (1798 – 1867), Йосип Григорович Міхневич (1809 – 1885), Орест Маркович Новицький (1806 – 1884), Сильвестр Сильвестрович Гогоцький (1813 – 1889). Памфіл Данилович Юркевич (1826 – 1874), Петро Іванович Ліницький (1839 – 1906).

Кожен з вищеперерахованих представників духовно-академічної філософії розробив авторську концепцію логіки, але при цьому об'єднувало їх те, що кожен з них намагався вирішити проблему реформування логіки як науки.

Загальною підставою актуалізації логіко-гносеологічних проблем у філософії КДА є типова для європейської культури ХІХ ст. тенденція диференціації наукових галузей через розділення їх предметів, пізнавальних засобів (методів), законів. Безпосередньою ж підставою стала спроба І. Канта розмежувати формальну логіку і гносеологію. Перша, на його думку, представляє формальне, аналітично-репродуктивне мислення і не має ніякого відношення до продукування знань про закони

дійсності. Друга, включає трансцендентальну аналітику – логіку створення всезагальних необхідних синтетичних суджень апіорі, або законів. Здійснений І. Кантом розкол існуючої з часів Аристотеля синкретичної єдності логіко-гносеологічних реалій поставив перед європейською методологією чимало нагальних питань, які зачепили і київську духовно-академічну філософію.

Проаналізовані тексти філософів КДА, дали можливість експлікувати **три групи** логіко-гносеологічних проблем, якими опікувалися академісти. **Перша група** стосується формальної логіки – дисципліни, яка в навчальних планах духовних академій займала непорушно-почесне місце. Чи можна на кшталт І. Канта реформувати предмет логіки, включивши до нього суб'єктивний момент? **Друга група** питань належить до гносеології. Яким має бути предмет теорії пізнання, здатної визнати і всупереч І. Канту сприйняти формальну логіку у ролі засобу продуктивного мислення? Чи має трансцендентальна гносеологія певні розумові альтернативи, окрім традиційних – емпіричного реалізму і раціоналістичного ідеалізму? **Третя група** питань стосувалася єдності логіки з гносеологією в методології пізнання. Як ставитись до розмаїття методологічних течій, пропонованих європейськими філософами, зокрема, до трансценденталізму, діалектики, феноменології, герменевтики?

Luiza Moroz

luiza.moroz@knu.ua

TEACHING THE LOGIC OF TOLERANCE

Contemporary society justifies fashion for diversity and inclusion. Along with inclusive education that allows equal opportunities for children, and inclusive architectural vision of the urban space, suitable for the needs of every inhabitant, a new project of culture, which is flexible enough to accept within its scope different figures of the Other, is gradually substituting its uniquely humanistic predecessor. As AI generates art, natural objects acquire legal personality, and potentially habitable planets might hide a mystery of extraterrestrial life, culture recognizes more figures as meaningful and autonomous actors. What are the logical foundations of such an engrossing perception of the Other? How could an inclusive project of culture be implemented at a practical level while teaching children tolerance and respect for any form of otherness?

First, not only Aristotle's logic should be introduced at schools and universities but also non-classical systems. Rejection of the principle of bivalence, knowledge of multi-valued logics and dialetheism grasp diversity of the world and structure it without perpetuating conceptual violence of false dichotomies. Consider the statements: "Robots are responsible for the consequences of their actions" and "Robots are not responsible for the consequences of their actions". They will be perfectly compatible if the predicate of